DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

2. oktober 2003 *

I sag C-196/99 P,

Siderúrgica Aristrain Madrid SL, Madrid (Spanien), ved abogados A. Creus Carreras og N. Lacalle Mangas,

appellant,

angående appel af dom afsagt den 11. marts 1999 af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans (Anden Udvidede Afdeling) i sag T-156/94, Aristrain mod Kommissionen (Sml. II, s. 645), hvori der er nedlagt påstand om ophævelse af denne dom,

den anden part i appelsagen:

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved J. Currall og W. Wils, som befuldmægtigede, bistået af abogado J. Rivas de Andrés, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt i første instans,

* Processprog: spansk.

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, M. Wathelet, og dommerne D.A.O. Edward, A. La Pergola, P. Jann (refererende dommer) og S. von Bahr,

generaladvokat: C. Stix-Hackl
justitssekretær: ekspeditionssekretær M.-F. Contet,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at parterne har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 31. januar 2002,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 26. september 2002,

afsagt følgende

Dom

1 Ved appelskrift indleveret til Domstolens Justitskontor den 25. maj 1999 har Siderúrgica Aristrain Madrid SL i medfør af artikel 49 i EKSF-statutten for Domstolen iværksat appel af dom afsagt den 11. marts 1999 af Retten i Første Instans i sag T-156/94, Aristrain mod Kommissionen (Sml. II, s. 645, herefter

»den appellerede dom«), hvorved Retten delvis frifandt Kommissionen for Aristrains påstand om annullation af Kommissionens beslutning 94/215/EKSF af 16. februar 1994 om en procedure i henhold til EKSF-traktatens artikel 65 vedrørende aftaler og forskellige former for samordnet praksis mellem europæiske producenter af stålbjælker (EFT L 116, s. 1, herefter »den anfægtede beslutning«). Ved denne beslutning havde Kommissionen pålagt appellanten en bøde i henhold til den nævnte artikel.

De faktiske omstændigheder og den anfægtede beslutning

2 Det fremgår af den appellerede dom, at den europæiske jern- og stålindustri fra 1974 gennemgik en krise, der var karakteriseret ved et fald i efterspørgslen, som skabte problemer i form af overudbud og overkapacitet såvel som lave priser.

3 Efter at have forsøgt at styre krisen ved frivilligt at lade virksomhederne påtage sig forpligtelser med hensyn til de mængder stål, der skulle udbydes på markedet, samt minimumspriser (»Simonet-planen«), eller ved fastsættelse af orienteringspriser og minimumspriser (»Davignon-planen«, »Eurofer I-aftalen«) fastslog Kommissionen i 1980, at der forelå en åbenbar krise i EKSF-traktatens artikel 58's forstand, og fastsatte bindende produktionskvoter, bl.a. for stålbjælker. Denne fællesskabsordning ophørte den 30. juni 1988.

4 I god tid før denne dato havde Kommissionen meddelt, at kvoteordningen ville blive afviklet i en række meddelelser og beslutninger, hvori den mindede om, at denne ordnings ophør betød, at der på ny ville være et marked med fri konkurrence mellem virksomhederne. Branchen var dog stadig præget af overskudsproduktion, som efter eksperternes opfattelse burde nedskæres omfattende og hurtigt for at gøre det muligt for virksomhederne at klare sig i konkurrencen på verdensmarkedet.

5 Ved kvoteordningens ophør indførte Kommissionen en overvågningsordning, i medfør af hvilken der blev indsamlet statistikker vedrørende produktion og leverancer, foretaget en overvågning af udviklingen på markederne samt gennemført en regelmæssig konsultation af virksomhederne vedrørende situationen og tendenserne på markedet. Branchens virksomheder, hvoraf nogle var medlemmer af brancheorganisationen Eurofer, havde således regelmæssige kontakter med Kommissionens GD III (Generaldirektoratet for »Det Indre Marked og Industri«) som led i konsultationsmøderne. Overvågningsordningen udløb den 30. juni 1990 og blev erstattet med et informationssystem på individuel og frivillig basis.

6 I begyndelsen af 1991 gennemførte Kommissionen en række kontrolundersøgelser i et vist antal jern- og stålvirksomheder og i virksomhedssammenslutninger i branchen. De blev tilsendt en meddelelse af klagepunkter den 6. maj 1992. Der blev afholdt høringer i begyndelsen af 1993.

7 Den 16. februar 1994 vedtog Kommissionen den anfægtede beslutning, hvori den fastslog, at 17 europæiske jern- og stålvirksomheder og en af deres faglige organisationer i strid med EKSF-traktatens artikel 65, stk. 1, havde deltaget i en række aftaler, vedtagelser og former for samordnet praksis vedrørende fastsættelse af priser, opdeling af markeder og udveksling af fortrolige oplysninger om Fællesskabets marked for stålbjælker. Ved beslutningen pålagde den 14 virksomheder bøder for overtrædelser begået mellem den 1. juli 1988 og den 31. december 1990.

Retsforhandlinger ved Retten og den appellerede dom

8 Den 18. april 1994 anlagde appellanten sag ved Retten med påstand om annullation af den anfægtede beslutning.

9 Ved den appellerede dom gav Retten appellanten delvis medhold og nedsatte den bøde, virksomheden var blevet pålagt.

Parternes påstande

10 Appellanten har nedlagt følgende påstande:

»1) [Den appellerede dom] ophæves som følge af samtlige eller enkelte af de nedenfor angivne mangler, og Domstolen drager alle de foreliggende retsfølger af dommens ophævelse, såvel hvis den træffer udtrykkelig bestemmelse vedrørende realiteten, som hvis den hjemviser sagen til Retten i Første Instans, hvorved den navnlig

a) ophæver den appellerede dom i det omfang, Retten heri fastslår, at [den anfægtede beslutning] ikke strider mod fællesskabsretten i kraft af en fejlagtig anvendelse og fortolkning af EKSF-traktatens artikel 65, og som følge heraf annullerer beslutningen af samme grund

b) træffer afgørelse i det omfang, sagen er moden til påkendelse eller hjemviser den til Retten i Første Instans i det omfang, den ikke er moden hertil, med henblik på, at Retten pådømmer de nedenfor nævnte anbringender, annullerer [den anfægtede beslutning] som følge af disse, subsidiært nedsætter den appellanten pålagte bøde. De nævnte anbringender er:

— Princippet om solidarisk hæftelse.

— Begrundelsesmangel.

— Mangel på konsekvens.

— Tilsidesættelse af ligheds- og proportionalitetsprincippet, fordi bøden er udtrykt i ecu.

— I overensstemmelse med begrundelsen for, at Kommissionen ikke ved første instans er tilpligtet at betale alle appellantens omkostninger og renter som følge af garantistillelsen eller den eventuelle betaling af hele eller en del af bøden, fastslår Domstolen, at renterne af bøden ikke påløber før afsigelsen af Rettens dom, og pålægger derfor Kommissionen at betale omkostningerne og renterne som følge af garantistillelsen eller betalingen af bøden.

— Der træffes tilsvarende bestemmelse som følge af det ottende og niende anbringende i appelskriftet.

c) hjemviser sagen til Retten i det omfang, den ikke er moden til påkendelse hvad angår anbringendet om

— magtfordrejning.

2) Kommissionen tilpligtes at betale omkostningerne under sagen ved Domstolen, idet denne samtidig pålægger Kommissionen omkostningerne i sagen ved Retten i Første Instans i det omfang, den helt eller delvis finder de under appelsagen fremførte anbringender godtgjort.«

11 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

1) Appellen forkastes.

2) Appellanten tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Appelanbringenderne

12 Appellanten har fremført ni appelanbringender:

1) Der foreligger en fejlagtig fortolkning og anvendelse af EKSF-traktatens artikel 65 samt en selvmodsigelse i præmisserne hvad angår bedømmelsen af de overtrædelser, der hævdes at være begået.

2) Begrebet magtfordrejning er anvendt forkert.

3) EKSF-traktatens artikel 15 er overtrådt for så vidt angår begrundelsen for bødebeløbet.

4) Der er givet en utilstrækkelig begrundelse for

a) konstateringen af, at der forelå quorum, da den anfægtede beslutning blev vedtaget, og for afslaget på at anordne en bevisoptagelse vedrørende dette punkt, som begæret af appellanten

b) afvisningen af at tage hensyn til størrelsen af de bøder, der var blevet pålagt i andre kartelsager.

5) Fællesskabsretten er blevet tilsidesat ved bedømmelsen af

a) argumentationen vedrørende den juridiske person, der blev afkrævet betaling af den pålagte bøde på grund af to særskilte selskabers adfærd

b) den skærpende omstændighed, der skyldtes kendskabet til, at de påtalte former for adfærd var ulovlige

c) den dato, som Kommissionen angav i den anfægtede beslutnings dispositive del med henblik på at fastlægge begyndelsestidspunktet for de overtrædelser, som den lægger appellanten til last.

6) Tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet og af proportionalitetsprincippet ved bedømmelsen af argumenterne om hensyntagen til devalueringerne af den spanske peseta i forhold til ecu.

7) Tilsidesættelse af fællesskabsretten, idet Retten ikke tilpligtede Kommissionen at betale udgifterne og renterne som følge af garantistillelsen eller den eventuelle betaling af bøden.

8) Tilsidesættelse af artikel 33 i Rettens procesreglement og af de processuelle garantier.

9) Tilsidesættelse af retten til en retfærdig rettergang inden en rimelig frist.

13 De præmisser i den appellerede dom, der kritiseres i forbindelse med det enkelte anbringende, vil blive angivet i forbindelse med omtalen af det pågældende anbringende.

Appellen

Det første anbringende

14 Med det første anbringende gøres det gældende, at fællesskabsretten er tilsidesat som følge af en urigtig fortolkning og anvendelse af EKSF-traktatens artikel 65

samt som følge af en selvmodsigelse i præmisserne hvad angår bedømmelsen af de overtrædelser, der hævdes at være begået inden for det marked, der omfattes af den nævnte traktat.

15 Dette anbringende vedrører

— den appellerede doms præmis 314-336, hvori Retten undersøgte, hvorledes de påtalte former for adfærd skulle karakteriseres i forhold til kriteriet vedrørende »den normale konkurrence«, der omhandles i EKSF-traktatens artikel 65

— den appellerede doms præmis 413-439, hvori Retten gennemgik den anfægtede beslutning med henblik på at fastslå, om den omtvistede informationsudveksling var blevet anset for en selvstændig overtrædelse, og vurderede, hvorvidt denne udveksling var i strid med konkurrencereglerne

— den appellerede doms præmis 465-519, hvori Retten undersøgte argumenterne om, at Kommissionen havde deltaget i de overtrædelser, som blev foreholdt sagsøgeren

— den appellerede doms præmis 612-623 og præmis 645, hvori Retten undersøgte overtrædelsernes økonomiske konsekvenser med henblik på fastsættelsen af bødebeløbet.

16 Appellanten gør nærmere bestemt gældende, at:

— Retten har fejlfortolket begrebet »aftale« og »samordnet praksis« i EKSF-traktatens artikel 65, idet den benyttede kriterierne for anvendelse af EF-traktatens artikel 85 (nu artikel 81 EF), selv om den økonomiske og retlige baggrund for de to traktater ikke er den samme, og selv om stålmarkedet udviser særlige træk, som f.eks. en stor gennemsigtighed, der muliggør en parallelitet i priserne.

— Retten, når henses til, at møderne med udveksling af oplysninger var nødvendige i forbindelse med anvendelsen af EKSF-traktaten, og i betragtning af de herom fremsatte anmodninger fra GD III, begik en fejl, da den, navnlig i den appellerede doms præmis 233, antog, at den blotte deltagelse i sådanne møder var tilstrækkelig til at bevise deltagelsen i konkurrencebegrænsende aktiviteter.

17 Ifølge appellanten har Retten anerkendt rigtigheden af virksomhedens anbringender og af vidnernes erklæringer, for som det fremgår af den appellerede doms præmis 606-623, nedsatte den bøden, som sagsøgeren var blevet pålagt for de forskellige aftaler og former for samordnet praksis vedrørende fastsættelse af priserne, med 15%.

18 Appellanten kritiserer endvidere, at Retten i den appellerede doms præmis 420 afviste den bedømmelse, som Kommissionen gav udtryk for i sit skriftlige svar af 19. januar 1998 og i retsmødet, hvorefter informationsudvekslingen ikke udgjorde en selvstændig overtrædelse. Ved således at sætte sin bedømmelse i stedet for Kommissionens, har Retten overskredet grænserne for sine beføjelser.

19 Ifølge Kommissionen er argumentet om en urigtig fortolkning af EKSF-traktatens artikel 65 uden grundlag. Den gør gældende, at den appellerede dom gav en tilstrækkelig begrundelse for, at forbuddet mod prisfastsættelse i den nævnte bestemmelses forstand var blevet tilsidesat, og at traktatens artikel 60 ikke var til hinder for at anvende den nævnte bestemmelse.

20 Med hensyn til deltagelsen i informationsudvekslingsmøder foretager appellanten efter Kommissionens opfattelse en sammenblanding af de »lovlige« møder, der omtales i den appellerede doms præmis 232, og de hemmelige møder med et ulovligt formål, der beskrives i den appellerede doms præmis 510 og 511. Det er alene deltagelsen i disse sidstnævnte møder, der er lagt appellanten til last.

21 Kommissionen har gjort gældende, at anbringendet, der støttes på afvisningen af den bedømmelse, som den gav udtryk for under sagen angående informationsudvekslingens selvstændige karakter, må afvises, da det for første gang er fremført for Domstolen. Dette anbringende er tillige ubegrundet, idet Rettens opgave under sagen var at efterprøve den anfægtede beslutning og ikke en sådan bedømmelse.

22 Med hensyn til påstanden om, at GD III var bekendt med og endog tilskyndede til den konkurrencebegrænsende adfærd, som appellanten beskyldes for, har Kommissionen anført, at denne påstand er urigtig, og den henviser til den appellerede doms præmis 510 og 511. Der er her tale om faktiske konstateringer, der ikke kan undergives Domstolens prøvelse.

Domstolens bemærkninger

23 Det bemærkes, at Retten i den appellerede doms præmis 315-320 undersøgte regelsammenhængen, som EKSF-traktatens artikel 65, stk. 1, indgår i. Den

undersøgte endvidere i dommens præmis 321-331, om den nævnte traktats artikel 60 var relevant med henblik på bedømmelsen efter den nævnte artikel 65, stk. 1, af de former for adfærd, der var lagt sagsøgeren til last. I dommens præmis 332 undersøgte den EKSF-traktatens artikel 46-48, hvorefter den i den følgende præmis konkluderede, at ingen af de i nærværende præmis nævnte bestemmelser tillader virksomhederne at tilsidesætte forbuddet i den nævnte artikel 65, stk. 1, ved at indgå aftaler eller gennemføre samordnet praksis vedrørende prisfastsættelse af den art, som der er tale om i nærværende sag.

24 Rettens præmisser vedrørende dette punkt findes i det hele at være berettigede.

25 I den appellerede doms præmis 413-420 undersøgte Retten, om den anfægtede beslutning betragtede de kritiserede informationsudvekslingsordninger som en selvstændig overtrædelse. Det må imidlertid bemærkes, at appellanten ikke godtgør, og heller ikke søger at godtgøre, hvorledes Retten skulle have tilsidesat fællesskabsretten ved selv at fortolke denne beslutning, snarere end at lægge de forklaringer til grund, der blev givet af Kommissionens repræsentanter i svaret af 19. januar 1998 og i retsmødet. Det er under alle omstændigheder tilstrækkeligt at bemærke, at når Retten træffer afgørelse i en sag vedrørende en påstand om annullation af en fællesskabsretsakt, tilkommer det den selv at fortolke denne retsakt.

26 Med hensyn til den analyse af EKSF-traktaten, som Retten foretog, bemærkes, at den med henblik på at bedømme, hvorvidt den omtvistede informationsudveksling var i strid med konkurrencereglerne, med føje bemærkede i den appellerede doms præmis 421, at traktatens artikel 65, stk. 1, hviler på det princip, at enhver erhvervsdrivende selvstændigt skal fastlægge den politik, som han vil følge på det fælles marked.

27 EKSF-traktaten indeholder endvidere ingen bestemmelse, der har til følge, at deltagelsen i de påtalte møder måtte formodes at være lovlig. Det er følgelig med

rette og uden at tilsidesætte retsreglerne om bevis, at Retten i den appellerede doms præmis 233 konstaterede, at såfremt en virksomhed har deltaget i møder, hvorunder der er forekommet konkurrencebegrænsende adfærd, er dette tilstrækkeligt til at bevise dens deltagelse i denne adfærd, når der ikke foreligger indicier til støtte for det modsatte.

28 For så vidt angår argumentet om, at det angiveligt var nødvendigt for virksomhederne at udveksle oplysninger indbyrdes som led i deres samarbejde med GD III, skal det bemærkes, at appellanten ikke anfører noget argument, der kan anfægte Rettens bedømmelse i den appellerede doms præmis 478-519. I disse præmisser påviste Retten, at de berørte virksomheder havde holdt det skjult for Kommissionen, at de førte konkurrencebegrænsende drøftelser, og hvad der var indholdet af disse og af de aftaler, som de indgik. Den præciserede i dommens præmis 512, at bestemmelserne i EKSF-traktatens artikel 65, stk. 4, under alle omstændigheder har et objektivt indhold og er bindende såvel for virksomhederne som for Kommissionen, som ikke kan fritage virksomhederne for bestemmelserne.

29 I modsætning til hvad appellanten gør gældende, kan den omstændighed, at Retten nedsatte bøden for at tage hensyn til de økonomiske konsekvenser af udvekslingen af oplysninger vedrørende priserne, ikke rejse tvivl om, at denne udveksling var en konkurrencebegrænsning. Den prøvelse, som Retten i medfør af EKSF-traktatens artikel 65, stk. 5, foretager af den sanktion, som er pålagt appellanten, er således en prøvelse, som er forskellig fra prøvelsen af, om der foreligger en overtrædelse, der omfattes af denne bestemmelses stk. 1.

30 Retten modsagde følgelig ikke sig selv, da den i den appellerede doms præmis 621-623 tog hensyn til Kommissionens adfærd med henblik på at vurdere overtrædelsens økonomiske konsekvenser og nedsætte den pålagte bøde, mens den i dommens præmis 510 og 511 havde konkluderet, at overtrædelsen vedrørende informationsudveksling var blevet begået, uden at tjenestemændene i GD III havde kendskab hertil.

31 Det fremgår i det hele af det anførte, at det første anbringende er ugrundet.

Det andet anbringende

32 Med det andet anbringende gøres det gældende, at Retten har begået en retlig fejl ved anvendelsen af begrebet magtfordrejning, idet den ikke foretog en behørig prøvelse af appellantens argument herom eller af de til støtte herfor påberåbte indicier.

33 Dette anbringende vedrører den appellerede doms præmis 526-532, der lyder som følger:

»526 Retten minder om, at GD III sideløbende med den administrative procedure, som blev gennemført af GD IV [Kommissionens Generaldirektorat for »Konkurrence«] i nærværende sag, førte forhandlinger med jern- og stålindustrien om en dybtgående omstrukturering af denne, som delvis skulle finansieres med fællesskabsmidler. Da parterne ikke kunne nå til enighed, blev disse forhandlinger afbrudt den 15. februar 1994, dagen før vedtagelsen af [den anfægtede beslutning], under et møde med deltagelse af industriens repræsentanter og af kommissionsmedlemmerne Bangemann og Van Miert.

527 Ifølge fast retspraksis er en beslutning kun behæftet med magtfordrejning, når det på grund af objektive, relevante og samstemmende indicier må antages, at den er truffet udelukkende eller dog i det mindste overvejende for at forfølge andre mål end dem, der er angivet, eller for at omgå en fremgangsmåde, der særligt er fastsat i traktaten for at imødegå konkret

foreliggende vanskeligheder (jf. f.eks. Domstolens dom af 13.11.1990, sag C-331/88, Fedesa m.fl., Sml. I, s. 4023, præmis 24, og Rettens dom af 6.4.1995, sag T-143/89, Ferriere Nord mod Kommissionen, Sml. II, s. 917, præmis 68, og af 24.9.1996, sag T-57/91, NALOO mod Kommissionen, Sml. II, s. 1019, præmis 327).

528 Forfølgelsen og bekæmpelsen af overtrædelser på konkurrenceområdet udgør et lovligt mål for Kommissionens foranstaltninger i henhold til de grundlæggende bestemmelser i traktatens artikel 3 og 4. Såfremt der faktisk er ført bevis for sådanne overtrædelser, og det er godtgjort, at bøderne er blevet beregnet objektivt og rimeligt, kan en beslutning, der pålægger sådanne bøder i overensstemmelse med traktatens artikel 65, stk. 5, kun anses for behæftet med magtfordrejning i undtagelsestilfælde.

529 I nærværende sag udgør det ikke i sig selv indicier for magtfordrejning, at der på samme tid førtes sideløbende forhandlinger mellem Kommissionen og industrien om omstrukturering af den europæiske jern- og stålindustri, som strakte sig tilbage til 80'erne eller tilmed 70'erne, og heller ikke, at der var »sammentræf« mellem sammenbruddet af forhandlingerne og vedtagelsen af [den anfægtede beslutning], hvilket gav visse medlemmer af Europa-Parlamentet og nogle journalister anledning til at stille spørgsmål.

530 I øvrigt har Retten ikke i det sagsmateriale, som den har fået oversendt i medfør af artikel 23 [i EKSF-statutten for Domstolen], fundet noget, der kan bevise, at nærværende procedure i henhold til traktatens artikel 65 skulle være blevet anvendt med det formål at tvinge jern- og stålindustrien til at omstrukturere eller for at straffe den for dens manglende samarbejde herom. Der er i øvrigt ingen grund til mistanke om, at proceduren ikke er forløbet normalt fra de første kontrolundersøgelser i januar 1991 og til [den anfægtede beslutning] blev vedtaget den 16. februar 1994, med de mellemliggende faser, der udgøres af meddelelsen af klagepunkter til de

berørte virksomheder den 6. maj 1992, gennemgangen af deres svar, som blev fremsendt omkring august 1992, høringen af dem i januar 1993, den interne undersøgelse, som efter de berørte parters begæring blev foretaget i januar — februar 1993, fremsendelsen af referatet af høringen i to dele, den 8. juli og den 8. september 1993, samt udarbejdelsen af udkastet til beslutning, oversættelsen af denne til de forskellige sprog og konsultation af en række berørte tjenestegrene. Sagsøgeren har heller ikke bestridt det af Kommissionen anførte om, at høringen blev udsat fra september 1992 til januar 1993, dvs. omkring fire måneder, efter anmodning fra nogle af virksomhederne, for at deres advokater kunne varetage deres forsvar under den antidumpingsag, der på daværende tidspunkt var indledt mod dem af de amerikanske myndigheder.

531 Endelig foreligger der ingen støtte for anbringendet om, at [den anfægtede beslutning] ikke ville være blevet vedtaget med det indhold, den fik, hvis forhandlingerne med jern- og stålindustrien ikke var blevet afbrudt dagen før. Det samme gælder påstandene, der støttes på, at der samtidig blev gennemført en procedure vedrørende »coils«, hvilket sagsøgeren blot har henvist til i sine skriftlige indlæg. Under disse omstændigheder finder Retten ikke, at begæringen om bevisoptagelse bør tages til følge.

532 Følgelig må sagsøgerens anbringender om magtfordrejning forkastes som ugrundede.«

34 Appellanten gør gældende, at Retten har begået en retlig fejl i den appellerede dom, idet den ikke gav mulighed for at fjerne den usikkerhed, der skyldtes de klare indicier for magtfordrejning, der var påvist i sagen, og som appellanten havde påberåbt sig i sine skriftlige indlæg.

35 For det første tog Retten således ikke hensyn til, at der sideløbende med undersøgelsen, der førte til den anfægtede beslutning, blev gennemført en undersøgelse vedrørende markedet for »coils«, og for det andet ikke til den

omstændighed, at denne beslutning blev truffet dagen efter, at de forhandlinger, der førtes mellem Kommissionen og virksomhederne inden for Fællesskabets jern- og stålindustri med henblik på at løse deres uoverensstemmelser, blev afbrudt, og for det tredje heller ikke til kommissionsmedlem Van Mierts erklæringer, som blev fremsat på pressekonferencen den 16. februar 1994, og hvormed han betegnede den pålagte bøde som »eksemplarisk« og antydede, at der muligvis ved sanktionspålæggelsen var blevet taget hensyn til omstændigheder, der ikke havde snæver sammenhæng med de forhold, som undersøgelsen vedrørte.

36 Appellanten kritiserer endvidere Retten for at have begrænset sin undersøgelse til de dokumenter, der fandtes i sagsakten, idet den ikke fandt det nødvendigt at udvide undersøgelsen for at fastslå, om de fremlagte indicier var rigtige, selv om sagsakten ifølge appellanten indeholdt dokumenter, der i det mindste gav anledning til en rimelig tvivl.

37 Kommissionen finder, at dette anbringende må afvises, da appellanten blot gentager argumenter, der allerede blev påberåbt i første instans.

38 Ifølge Kommissionen er anbringendet i øvrigt ikke begrundet, idet Retten fyldigt har begrundet sin afgørelse i den appellerede doms præmis 529-531.

Domstolens bemærkninger

39 Retten har i den appellerede doms præmis 527 med føje mindet om, at ifølge fast retspraksis er en beslutning kun behæftet med magtfordrejning, når det på grund af objektive, relevante og samstemmende indicier må antages, at den er truffet udelukkende eller dog i det mindste overvejende for at forfølge andre mål end dem, der er angivet, eller for at imødegå konkret foreliggende vanskeligheder.

40 Der skal i øvrigt mindes om, at som det fremgår af artikel 32d, stk. 1, KS og artikel 51 i EKSF-statutten for Domstolen, er appel begrænset til retsspørgsmål. Det er derfor alene Retten, der har kompetence til at fastlægge og bedømme de relevante faktiske omstændigheder såvel som til at vurdere beviserne, medmindre disse omstændigheder og beviser er blevet forkert gengivet (jf. i denne retning dom af 1.6.1994, sag C-136/92 P, Kommissionen mod Brazzelli Lualdi m.fl., Sml. I, s. 1981, præmis 49 og 66, af 15.10.2002, forenede sager C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P — C-252/99 P og C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 8375, præmis 194, og af 10.12.2002, sag C-312/00 P, Kommissionen mod Camar og Tico, Sml. I, s. 11355, præmis 69).

41 Domstolen kan dog efterprøve, om Retten har taget stilling til parternes anbringender og begrundet dommen korrekt (jf. i denne retning dom af 6.3.2001, sag C-274/99 P, Connolly mod Kommissionen, Sml. I, s. 1611, præmis 119-122).

42 I modsætning til hvad sagsøgeren gør gældende, har Retten i den appellerede doms præmis 529 undersøgt og udtrykkeligt nævnt de omstændigheder i forbindelse med vedtagelsen af den anfægtede beslutning, der udgøres af de sideløbende forhandlinger om omstrukturering af jern- og stålindustrien, af sammenfaldet mellem sammenbruddet af disse forhandlinger og vedtagelsen af beslutningen, samt de forespørgsler, som dette gav anledning til.

43 Det kan ikke med føje hævdes, at Retten heller ikke tog hensyn til Van Mierts erklæringer på pressekonferencen den 16. februar 1994, blot fordi Retten ikke også citerede dem udtrykkeligt i den nævnte præmis 529 i den appellerede dom. Det må således antages, at med henvisningen til, at »[den anfægtede beslutning] gav visse medlemmer af Europa-Parlamentet og nogle journalister anledning til at stille spørgsmål«, tog Retten samtlige omstændigheder i betragtning i forbindelse med vedtagelsen af denne beslutning, herunder nødvendigvis også de nævnte erklæringer.

44 I modsætning til hvad appellanten påstår, tog Retten også hensyn til den sideløbende procedure vedrørende »coils«, hvortil der udtrykkeligt henvises i den appellerede doms præmis 531.

45 I betragtning af, at Retten i den nævnte præmis konstaterede, at der ikke kunne ses noget indicium for en magtfordrejning i denne sideløbende procedure — hvilket er en bedømmelse af beviser, der ikke er undergivet Domstolens prøvelse under en appelsag — var det logisk, at den herefter konkluderede, at begæringerne om bevisoptagelse vedrørende denne procedure ikke skulle tages til følge.

46 Det følger i det hele af det anførte, at det andet anbringende er ugrundet.

Det tredje anbringende

47 Med det tredje anbringende gøres det gældende, at EKSF-traktatens artikel 15 er tilsidesat, idet Retten ikke påtalte den anfægtede beslutnings mangelfulde begrundelse vedrørende bødeberegningen.

48 Dette anbringende vedrører den appellerede doms præmis 557-559, der lyder som følger:

»557 Retten har i dom af 6. april 1995 i sagen Tréfilunion mod Kommissionen (sag T-148/89, Sml. II, s. 1063, præmis 142) fastslået, at det var ønskeligt,

at virksomhederne — på en måde, som Kommissionen finder hensigtsmæssig — kan få et detaljeret indblik i, hvorledes den bøde, der pålægges dem, er beregnet, således at de kan tage stilling med fuldt kendskab til sagen uden at være forpligtet til at anlægge sag ved Fællesskabets retsinstanser til prøvelse af beslutningen.

558 Dette gælder så meget mere, når Kommissionen som i nærværende sag har anvendt detaljerede matematiske formler med henblik på at beregne bøderne. I en sådan situation er det ønskeligt, at de berørte virksomheder, og i givet fald Retten, sættes i stand til at kontrollere, at den metode, Kommissionen har anvendt, og de faser, den har gennemført, ikke er behæftet med fejl og er forenelige med de bestemmelser og principper, der gælder for bøder, og navnlig med forbuddet mod forskelsbehandling.

559 Det skal imidlertid bemærkes, at sådanne taloplysninger, som er givet efter anmodning fra en part eller fra Retten i medfør af procesreglementets artikel 64 og 65, ikke er en supplerende og efterfølgende begrundelse for beslutningen, men det talmæssige udtryk for de i beslutningen angivne kriterier, såfremt disse selv kan kvantificeres.«

49 Appellanten har anført, at idet Retten forkastede anbringendet om, at den anfægtede beslutning var mangelfuldt begrundet vedrørende bødeberegningen, og idet den så bort fra de principper, som den selv havde mindet om i den appellerede doms præmis 557 og 558, tilsidesatte den EKSF-traktatens artikel 15. Såfremt Rettens konklusion på dette punkt bekræftes, vil det herefter være tilladt for Kommissionen at gøre tilføjelser til den begrundelse, som en beslutning om bødepålæggelse allerede indeholder, helt frem til den mundtlige fase i retssagen.

50 Kommissionen har anført, at sagsøgeren fortolker dommen i sagen Tréfilunion mod Kommissionen forkert. Retten fandt, at der i sagen var anført en tilstrækkelig begrundelse for bødebeløbet, idet den dog som et obiter dictum bemærkede, at det var ønskeligt, at Kommissionen fremlagde flere detaljer vedrørende metoden for beregning af en sådan bøde. Kommissionen har endvidere bemærket, at den efter den anfægtede beslutning har udstedt retningslinjer for beregningen af bøder.

Domstolens bemærkninger

51 Det bemærkes, at EKSF-traktatens artikel 15, stk. 1, bestemmer, at »Kommissionens beslutninger, henstillinger og udtalelser skal begrundes og henvise til de udtalelser, som skal indhentes«.

52 Det fremgår af fast retspraksis, at forpligtelsen til at begrunde en individuel beslutning har til formål at gøre det muligt for Domstolen at efterprøve beslutningens lovlighed samt at give den berørte part de oplysninger, ved hjælp af hvilke det kan fastslås, om der er grundlag for beslutningen, eller om der muligvis foreligger en sådan fejl, at den kan anfægtes (dom af 7.4.1987, sag 32/86, Sisma mod Kommissionen, Sml. s. 1645, præmis 8).

53 Det er med rette, at Retten i den appellerede doms præmis 555 fandt, at den anfægtede beslutning i betragtning 300-312, 314 og 315 indeholdt en tilstrækkelig og relevant gengivelse af de faktorer, der var taget i betragtning ved bedømmelsen af grovheden, generelt betragtet, af de forskellige påtalte overtrædelser, og at den i dommens præmis 556 konstaterede, at beslutningens artikel 1 nærmere angav den antagne varighed af den enkelte overtrædelse.

54 I betragtning 300 i den anfægtede beslutnings betragtninger omtales således overtrædelsernes grovhed, og det angives, hvilke forhold der blev taget i betragtning med henblik på fastsættelsen af bøden. Herved blev der i betragtning 301 taget hensyn til den økonomiske situation inden for stålindustrien, i betragtning 302-304 til overtrædelsernes økonomiske konsekvenser, i betragtning 305-307 til den omstændighed, at i det mindste visse af virksomhederne var opmærksomme på, at deres adfærd var eller kunne være i strid med EKSF-traktatens artikel 65, i betragtning 308-312 til de misforståelser, der kunne være opstået under kriseordningen, og i betragtning 316 til overtrædelsernes varighed. Den anfægtede beslutning angiver derudover i detaljer den enkelte virksomheds deltagelse i hver enkelt overtrædelse.

55 Det må fastslås, at oplysningerne i den anfægtede beslutning gjorde det muligt for den berørte virksomhed at få kendskab til begrundelserne for den trufne foranstaltning, således at den kunne gøre sine rettigheder gældende, og gør det muligt for Fællesskabets retsinstanser at efterprøve den nævnte beslutnings lovlighed. Følgelig har Retten ikke overtrådt EKSF-traktatens artikel 15 ved at anse beslutningen for tilstrækkeligt begrundet for så vidt angår fastsættelsen af bødernes størrelse.

56 Med hensyn til angivelsen af taloplysninger vedrørende fremgangsmåden for bødeberegningen skal der mindes om, at sådanne oplysninger, uanset hvor nyttige og ønskelige de er, ikke er uundværlige, for at begrundelsespligten er overholdt i forbindelse med en beslutning, idet Kommissionen ikke kan undlade at udøve sit skøn ved udelukkende og mekanisk at anvende matematiske formler (dom af 16.11.2000, sag C-291/98 P, Sarrió mod Kommissionen, Sml. I, s. 9991, præmis 75-77, og dommen i sagen Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen, præmis 464).

57 Retten har derfor med føje og uden at modsige sig selv i den appellerede doms præmis 557 og 558 mindet om, at en fremlæggelse af talmæssige oplysninger vedrørende beregningen af bøderne var ønskelig, men har dog alligevel i dommens præmis 559 fundet, at den anfægtede beslutnings begrundelse var tilstrækkelig for så vidt angår bødernes størrelse.

58 Det følger af det anførte, at det tredje anbringende er ugrundet.

Det fjerde anbringende

59 Med det fjerde anbringende, som er opdelt i to led, gøres det gældende, at den appellerede dom er mangelfuldt begrundet for det første vedrørende spørgsmålet, om der forelå quorum i forbindelse med vedtagelsen af den anfægtede beslutning, og for det andet vedrørende Rettens afvisning af at tage hensyn til størrelsen af de bøder, der er pålagt i andre kartelsager inden for EF-traktatens anvendelsesområde.

Det fjerde anbringendes første led

60 Ifølge det første led af det fjerde anbringende er den appellerede dom mangelfuldt begrundet for så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt der forelå quorum i forbindelse med vedtagelsen af den anfægtede beslutning, og for så vidt angår afslaget på at foreskrive fremlæggelse af de i så henseende relevante dokumenter.

61 For det første bestrider appellanten Rettens bedømmelse af referatet af det møde i Kommissionen, hvorunder den anfægtede beslutning blev vedtaget (herefter »mødereferatet«). For det andet finder appellanten, at Retten på eget initiativ burde have foretaget en yderligere undersøgelse eller i hvert fald have givet en tilstrækkelig begrundelse for, at den afslog at anordne den supplerende bevisoptagelse, som appellanten havde begæret.

62 Ifølge Kommissionen skal dette led af anbringendet afvises, da det vedrører Rettens bedømmelse af faktiske omstændigheder.

63 Det er under alle omstændigheder uden grundlag, idet Rettens argumentation i den appellerede doms præmis 116-131 er retlig korrekt. I øvrigt foretager appellanten en urigtig fortolkning af mødereferatets s. 40, som Retten undersøgte i dommens præmis 125-128.

Domstolens bemærkninger

64 Som det blev bemærket i nærværende doms præmis 40, er det alene Retten, der har kompetence til at fastlægge og vurdere sagens faktiske omstændigheder samt bedømme beviserne. Appellanten, der ikke har gjort gældende, at Retten har gengivet mødereferatets indhold forkert, kan følgelig ikke anfægte den bedømmelse, som Retten har foretaget af dette dokument.

65 For så vidt angår den første del af dette led af anbringendet, hvormed det gøres gældende, at den appellerede dom er mangelfuldt begrundet vedrørende det fornødne quorum for vedtagelsen af den anfægtede beslutning, skal det blot fastslås, at Retten undersøgte dette spørgsmål i den appellerede doms præmis 187-202. I dommens præmis 195-200 tog Retten præcist og i enkeltheder stilling til appellantens argumentation om, at et sådant quorum ikke forelå, da kommissærkollegiet vedtog beslutningen.

66 Følgelig er den appellerede dom tilstrækkeligt begrundet på dette punkt.

67 Vedrørende den anden del af dette led af anbringendet, som vedrører begrundelsen for afslaget på at tage begæringen om fremlæggelse af dokumenter til følge, skal der mindes om, at det i medfør af procesreglementets bestemmelser om bevisoptagelse påhviler Fællesskabets retsinstanser at tage stilling til, om fremlæggelse af et dokument er nødvendig under hensyn til sagens faktiske omstændigheder. For så vidt angår Retten fremgår det af bestemmelserne i procesreglementets artikel 49 og artikel 65, litra b), at anmodning om fremlæggelse af dokumenter er en af de foranstaltninger til bevisoptagelse, Retten kan træffe bestemmelse om når som helst under sagens behandling (dom af 6.4.2000, sag C-286/95 P, Kommissionen mod ICI, Sml. I, s. 2341, præmis 49 og 50).

68 Eftersom Retten rådede over en kopi af mødereferatet — dvs. af det dokument, der foreskrives i Kommissionens forretningsorden, således som denne foreligger ved Kommissionens afgørelse 93/492/Euratom, EKSF, EØF af 17. februar 1993 (EFT L 230, s. 15), med henblik på at bevidne forløbet af Kommissionens møder — var den på ingen måde forpligtet til at iværksætte en supplerende bevisoptagelse med henblik på at fremskaffe andre dokumenter, såfremt den fandt, at en sådan foranstaltning ikke var nødvendig for at bringe sandheden for dagen (jf. i denne retning dommen i sagen Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen, præmis 404).

69 Rettens undersøgelse af mødereferatet, som den foretog i den appellerede doms præmis 190-199, og den konklusion, som Retten på dette grundlag kom til i dommens præmis 200, hvorefter det fornødne quorum forelå, begrunder i fornødent omfang Rettens vurdering, som er tilkendegivet i dommens præmis 223, hvorefter det ikke var nødvendigt at anordne den af appellanten begærede bevisoptagelse.

70 Følgelig er den del af det første led af det fjerde anbringende, som vedrører en manglende begrundelse for afslaget på at anordne bevisoptagelse, ugrundet.

Det fjerde anbringendes andet led

71 Med det andet led af det fjerde anbringende gør appellanten gældende, at Retten afviste at tage hensyn til størrelsen af de bøder, der er pålagt i andre kartelsager inden for EF-traktatens anvendelsesområde, uden at anføre en begrundelse til berettigelse af en sådan afvisning.

72 Dette led af anbringendet vedrører den appellerede doms præmis 649-652, der lyder som følger:

»649 Efter Rettens opfattelse kan der ikke foretages nogen direkte sammenligning mellem det generelle bødeniveau, der er anvendt i [den anfægtede beslutning], og det, der blev anvendt i [Kommissionens beslutning 94/601/EF af 13. juli 1994 om en procedure i henhold til EF-traktatens artikel 85 (sag IV/C/33.833 — Karton) (EFT L 243, s. 1, herefter »karton-beslutningen«) og i Kommissionens beslutning 94/815/EF af 30. november 1994 om en procedure i henhold til EF-traktatens artikel 85 (sag IV/33.126 og 33.322 — Cement) (EFT L 343, s. 1, herefter »cement-beslutningen«)].

650 For det første blev beregningen i [den anfægtede beslutning], som er ældre end retningslinjerne, ikke foretaget under anvendelse af den deri foreskrevne metode, hvorefter der anvendes en grundbøde og forhøjelser under hensyn til varigheden.

651 For det andet er også karton- og cement-beslutningerne ældre end de nævnte retningslinjer og angiver ikke, at de har anvendt den metode, som retningslinjerne foreskriver.

652 For det tredje finder Retten, at de faktiske og retlige omstændigheder i nærværende sag er så forskellige fra omstændighederne i karton- og cement-sagerne, at en sammenligning i enkeltheder mellem disse tre beslutninger ikke er relevant med henblik på vurderingen af den bøde, der bør pålægges sagsøgeren i nærværende sag.«

73 Ifølge appellanten undlod Retten med urette at påtale, at Kommissionen tilsidesatte ligebehandlingsprincippet, idet den, uanset at omstændighederne var de samme, anvendte en mere ugunstig fremgangsmåde i denne sag end i de andre sager, nemlig ved at pålægge en bøde, der udtrykt i procent af omsætningen var større i forhold til overtrædelsens grovhed og varighed end i karton- og cement-beslutningerne. Dette punkt tages der ikke stilling til i den appellerede dom, hvilket udgør en åbenbar begrundelsesmangel vedrørende et væsentligt led i argumentationen.

74 Ifølge Kommissionen skal dette led af anbringendet afvises af to grunde. Dels udgør det en ren gentagelse af argumenter, der allerede blev fremført for Retten, dels vedrører det bedømmelsen af faktiske omstændigheder, som alene henhører under Rettens kompetence.

75 Dette anbringende er også ugrundet, da Rettens argumentation er retlig korrekt.

Domstolens bemærkninger

76 Det kan konstateres, at Retten i den appellerede doms præmis 650-652 har anført tre begrundelser for, at den ikke fandt det relevant at sammenligne bødeniveauet, der blev anvendt i den anfægtede beslutning, med det, der blev anvendt i karton- og cement-beslutningerne.

77 I dommens præmis 650 og 651 anførte den med rette, at såvel den anfægtede beslutning som karton- og cement-beslutningerne er ældre end retningslinjerne, der er vedtaget af Kommissionen, og derfor ikke anvender den deri foreskrevne metode, hvorefter der anvendes en grundbøde og forhøjelser under hensyn til varigheden af overtrædelsen.

78 I den appellerede doms præmis 652 bemærkede Retten, at de faktiske og retlige omstændigheder i forbindelse med den anfægtede beslutning var så forskellige fra omstændighederne i forbindelse med karton- og cement-beslutningerne, at en sammenligning i enkeltheder mellem disse tre beslutninger ikke var relevant med henblik på vurderingen af den bøde, der burde pålægges sagsøgeren.

79 Med disse betragtninger begrundede Retten i fornødent omfang den opfattelse, den gav udtryk for i den appellerede doms præmis 649, hvorefter der ikke kan foretages nogen direkte sammenligning mellem de generelle bødeniveauer, der blev anvendt i de omtalte beslutninger.

80 Dermed har Retten ikke tilsidesat ligebehandlingsprincippet, men den har anført begrundelsen for, at en sådan tilsidesættelse ikke kunne bevises blot ved at sammenligne niveauet for de bøder, der blev pålagt ved de omtalte beslutninger.

81 Det skal understreges, at vanskeligheden ved at sammenligne niveauet for bøder, der er pålagt virksomheder, som har deltaget i forskellige aftaler, på særskilte markeder, og på tidspunkter, der nogle gange ligger langt fra hinanden, også kan følge af de betingelser, der er nødvendige for at gennemføre en effektiv konkurrencepolitik. Der skal i den forbindelse mindes om, hvilket Retten med føje har fremhævet i den appellerede doms præmis 644, at den omstændighed, at Kommissionen tidligere har pålagt bøder på et vist niveau som straf for visse typer

overtrædelser, ikke kan fratage den muligheden for at forhøje dette niveau inden for de i EKSF-traktatens artikel 65, stk. 5, angivne grænser, såfremt dette er nødvendigt for at sikre effektiviteten af EF's konkurrencepolitik (jf. analogt dom af 7.6.1983, forenede sager 100/80-103/80, Musique Diffusion française m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1825, præmis 109).

82 Endvidere bemærkes, således som det er blevet nævnt i nærværende doms præmis 56, at anvendelsen af matematiske formler med henblik på fastsættelsen af bødebeløbet ikke kan fratage Kommissionen dens skønsbeføjelse på dette område.

83 Det følger i det hele af det anførte, at det andet led af det fjerde anbringende er ugrundet.

84 Det fjerde anbringende er herefter ugrundet.

Det femte anbringende

85 Med det femte anbringende gør appellanten gældende, at Retten har begået flere retlige fejl. Anbringendet omfatter tre led.

Det femte anbringendes første led

86 Det første led af det femte anbringende vedrører den appellerede doms præmis 140-143, der lyder som følger:

»140 Eftersom Kommissionen behørigt havde fastslået, at [appellanten] og Aristrain Olaberría [SL (herefter »Aristrain Olaberría«)] på lige fod havde deltaget i de forskellige overtrædelser, der er lagt dem til last i artikel 1 i [den anfægtede beslutnings] konklusion, og da disse to selskaber må anses for at udgøre en enkelt »virksomhed« i traktatens artikel 65, stk. 5's forstand, finder Retten, at Kommissionen under de særlige omstændigheder i denne sag med føje kunne pålægge det første selskab ansvaret for det andets adfærd og, således som den har gjort i artikel 4 i beslutningens konklusion, tage hensyn til sidstnævntes omsætning ved beregningen af bøden, der blev pålagt førstnævnte selskab.

141 Retten finder, at i en situation, hvor det som følge af koncernens familiestruktur og dens brede aktionærkreds var umuligt eller overordentligt vanskeligt at påpege den juridiske person, der i spidsen for koncernen som den, der var ansvarlig for samordningen af koncernens aktiviteter, kunne blive pålagt ansvaret for de overtrædelser, der var begået af koncernens forskellige deltagende selskaber, kunne Kommissionen med rette anse de to datterselskaber Aristrain Madrid og Aristrain Olaberría for solidarisk ansvarlige for hele koncernens adfærd, således at det kunne undgås, at den formelle adskillelse mellem de nævnte selskaber, som er en følge af deres status som selvstændige juridiske personer, kunne være til hinder for, at de antages at optræde samlet på markedet i henseende til anvendelsen af konkurrencereglerne (jf. [dom af 14.7.1972, sag 48/69], ICI mod Kommissionen, [Sml. 1972, s. 151, org.ref.: Rec. s. 619], præmis 140).

142 Kommissionen kunne følgelig i denne sag med føje pålægge de to søsterselskaber en enkelt bøde, hvis beløb var beregnet med henvisning til deres sammenlagte omsætning, samt gøre dem solidarisk ansvarlige for betalingen af den.

143 Det følger endvidere af det anførte, at Kommissionen ikke har begået noget ulovligt forhold ved alene at tage [appellanten] med blandt adressaterne for [den anfægtede beslutning] og samtidig beregne selskabets bøde med henvisning til dettes og Aristrain Olaberrías sammenlagte omsætning, men den har simpelthen givet afkald på at have dette sidstnævnte selskab som solidarisk hæftende medskyldner.«

87 Ifølge appellanten var det med urette, at Retten godtog, at Kommissionen ved den anfægtede beslutning alene pålagde appellanten en bøde, der udgjorde en straf for en ulovlig adfærd, der også forelå hos søsterselskabet Aristrain Olaberría. Appellanten bestrider ikke, at de to selskaber indgår i samme koncern. Virksomheden finder imidlertid, at dette forhold ikke kan have til følge, at bøden, der er pålagt som straf for den samlede koncerns adfærd, på vilkårlig vis pålægges et enkelt selskab.

88 Appellanten finder yderligere, at den anfægtede beslutning ikke indeholder en begrundelse vedrørende dette spørgsmål, og at Retten har begået en fejl ved at sætte sin egen begrundelse i stedet for en ikke eksisterende begrundelse.

89 Kommissionen gør gældende, at da Retten fastslog, at de to søsterselskaber var solidarisk ansvarlige for koncernens handlinger, tilføjede den intet til Kommissionens anbringende om, at de to virksomheder indgår i samme koncern og udgør en »økonomisk og virksomhedsmæssig enhed«. I øvrigt er Rettens argumentation i den appellerede doms præmis 135-143 retlig korrekt.

90 Kommissionen har endvidere anført, at Retten ikke har »omskrevet« den anfægtede beslutning. Retten bekræftede blot, at den omstændighed, at Kommissionen kun pålagde den ene af de to berørte virksomheder en bøde og gav afkald på en solidarisk medskyldner, ikke kan begrunde, at beslutningen annulleres.

Domstolens bemærkninger

91 Den anfægtede beslutnings betragtning 16, litra b), har følgende indhold:

»José María Aristrain Madrid SA og José María Aristrain SA (herefter under ét benævnt »Aristrain«) er stålproducerende virksomheder, hvis aktier ejes af Aristrain-familien. I 1990 havde koncernen en omsætning på 73,216 mia. PTA, hvoraf [...] stammede fra bjælker. José María Aristrain Madrid SA og José María Aristrain SA er nu kendt som henholdsvis Siderúrgica Aristrain Madrid SL og Siderúrgica Aristrain Olaberría SL.«

92 I det følgende henviser den anfægtede beslutning simpelt hen til »Aristrain«, hvilket såvel omfatter appellanten som Aristrain Olaberría, med hensyn til spørgsmålet om deltagelsen i de påtalte forhold og ansvaret for overtrædelserne.

93 Med hensyn til bøden anfører den anfægtede beslutnings betragtning 323 følgende:

»Med hensyn til de to Aristrain-virksomheder, som begge fremstiller bjælker, rettes beslutningen til den ene af dem, nemlig [Siderúrgica] Aristrain, Madrid SL,

som tidligere hed José María Aristrain, Madrid SA. Ved beregningen af den bøde, der idømmes, tages der også hensyn til den adfærd, der er udvist af Siderúrgica Aristrain Olaberría SL, tidligere José María Aristrain SA.«

94 Det må konstateres, at Kommissionen har truffet et valg for så vidt angår angivelsen af en adressat for den anfægtede beslutning, men på ingen måde begrunder dette.

95 Det forhold, at kun appellanten er betegnet som skyldner for en bøde, der blev pålagt for denne virksomheds og Aristrain Olaberrías adfærd, er så meget mindre forståelig i betragtning af, at Kommissionen i den anfægtede beslutnings betragtning 16, litra b), anerkender, at der er tale om to særskilte selskaber, og at beslutningen i det følgende ikke indeholder nogen angivelse af særlige omstændigheder vedrørende ansvaret for overtrædelserne og således lader forstå, at hvert selskab skal drages til ansvar for disse overtrædelser på grundlag af dets egne handlinger.

96 Det fremgår imidlertid af fast retspraksis, at ansvaret for en virksomheds konkurrencebegrænsende adfærd kan pålægges en anden virksomhed, hvis den førstnævnte virksomhed ikke frit har bestemt sin adfærd på markedet, men i det væsentlige har fulgt instrukser fra sidstnævnte virksomhed, navnlig under hensyn til de økonomiske og juridiske forbindelser mellem virksomhederne (dom af 16.11.2000, sag C-294/98 P, Metsä-Serla m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 10065, præmis 27).

97 I den foreliggende sag er det imidlertid ikke påvist i den anfægtede beslutning, at appellanten havde en ledelseskompetence i forhold til Aristrain Olaberría, således at dette selskab var frataget enhver reel frihed ved fastlæggelsen af sin adfærd på markedet.

98 I den appellerede doms præmis 141 fandt Retten fejlagtigt, at det var muligt at pålægge et selskab ansvaret for hele koncernens adfærd, selv om dette selskab ikke var blevet påpeget som den juridiske person, der i spidsen for koncernen var ansvarlig for samordningen af koncernens aktiviteter.

99 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at den blotte omstændighed, at selskabskapitalen i to særskilte erhvervsdrivende selskaber tilhører samme person eller samme familie, ikke i sig selv er tilstrækkelig til at bevise, at der består en økonomisk enhed mellem disse to selskaber, hvilket efter Fællesskabets konkurrenceregler har til følge, at det ene selskabs adfærd kan tilregnes det andet, og at det ene selskab kan være forpligtet til at betale en bøde for det andet.

100 Den anfægtede beslutning indeholder ingen begrundelse vedrørende dette punkt og er endog selvmodsigende, idet den lader forstå, at de to selskaber på lige fod skal pålægges ansvaret for de konstaterede overtrædelser, men samtidig kun pålægger det ene af dem at betale en samlet bøde for begges handlinger.

101 Det følger af det anførte, at Retten — idet den ikke påtalte den anfægtede beslutnings manglende begrundelse vedrørende dette spørgsmål, samt fordi den i den appellerede doms præmis 142 fandt, at Kommissionen med føje solidarisk kunne pålægge de to selskaber en enkelt bøde, hvis beløb var beregnet med henvisning til deres sammenlagte omsætning, og i dommens præmis 143, at Kommissionen kunne kræve denne bøde betalt af appellanten alene — har begået retlige fejl, der må medføre, at den nævnte dom ophæves på disse punkter.

102 Da den appellerede dom hermed kun ophæves delvis, skal gennemgangen af appelanbringenderne fortsættes.

Det femte anbringendes andet led

103 Det andet led af det femte anbringende vedrører den appellerede doms præmis 624-628. Dommens præmis 627 og 628 lyder:

»627 Efter Rettens opfattelse er de tre beviser, der særligt er nævnt i [den anfægtede beslutnings] betragtning 307, og som er interne notater, der henholdsvis er udarbejdet af Usinor Sacilor, Peine-Salzgitter og Eurofer, ikke påberåbt som en konkret, skærpende omstændighed for de tre berørte virksomheder, men skal snarere, sammenholdt med betragtning 305 og 306, bevise, at alle de virksomheder, som beslutningen var rettet til, vidste, at de overtrådte forbuddet i traktatens artikel 65, stk. 1. Af de allerede anførte grunde finder Retten, at sagsøgeren ikke kunne være uvidende om, at virksomhedens adfærd var ulovlig.

628 Under disse omstændigheder finder Retten som led i udøvelsen af sin fulde prøvelsesret, at den skærpende omstændighed foreligger, som på dette punkt er konstateret for sagsøgerens vedkommende i [den anfægtede beslutnings] betragtning 307, uden at det er nødvendigt at undersøge, om sagsøgeren havde kendskab til de undersøgelser, der var blevet gennemført i forbindelse med sagen om rustfrit stål, eller om de tre dokumenter, som nævnes i beslutningens betragtning 307, gøres gældende over for sagsøgeren.«

104 Ifølge appellanten indeholder den appellerede dom en tilsidesættelse af fællesskabsretten, idet den på grundlag af beviser, der blev ført vedrørende andre virksomheder, behandler det som en skærpende omstændighed i forhold til appellanten, at denne var vidende om, at dens adfærd var ulovlig, og idet det i dommen afvises at tilvejebringe sikkerhed for, at påstanden herom var rigtig.

105 Kommissionen anser dette led af anbringendet for uegnet til realitetsbehandling, da det vedrører faktiske vurderinger. Det er heller ikke begrundet, da det gengiver Rettens argumentation forkert, som imidlertid er klart udtrykt i den appellerede doms præmis 627 og 628.

Domstolens bemærkninger

106 Dette led af anbringendet beror på en klart urigtig fortolkning af den appellerede dom. Retten har således ikke bygget sin antagelse om, at appellanten havde kendskab til, at virksomhedens adfærd var ulovlig, på de beviser, der nævnes i den anfægtede beslutnings betragtning 307, og som stammede fra andre virksomheder, men fastslog dette kendskab på grundlag af andre vurderinger, der ikke er bestridt af appellanten. Det gælder navnlig vurderingerne i dommens præmis 541-548, hvori Retten fastslog, at appellanten var bekendt med, at virksomhedens adfærd var ulovlig, og forkastede argumentet om dens gode tro.

107 Følgelig er det andet led af det femte anbringende klart ugrundet.

Det femte anbringendes tredje led

108 Det tredje led af det femte anbringende vedrører den appellerede doms præmis 226, der lyder:

»Ifølge [den anfægtede beslutnings] artikel 1 anklager Kommissionen sagsøgeren for at have deltaget i en overtrædelse i form af prisfastsættelse inden for [Eurofers

udvalg, »Stålbjælkeudvalget«]. Den periode, der er lagt til grund med henblik på bøden, er 24 måneder, nemlig tiden mellem den 1. januar 1989 og den 31. december 1990 (jf. beslutningens betragtning 80-121, 223-243, 311, 313 og 314 og artikel 1). Det er i den forbindelse rigtigt, at [den anfægtede beslutnings] artikel 4 i den spanske og franske version angiver, at sagsøgeren blev pålagt bøde for overtrædelser, som fandt sted »efter den 31. december 1989«. Det fremgår imidlertid såvel af den tyske og den engelske version af den nævnte artikel 4 som af beslutningens begrundelse (jf. betragtning 313 og 314, der vedrører følgerne af overgangsperioden i henhold til akten vedrørende Spaniens tiltrædelse, og artikel 1, hvorefter Aristrain deltog i overtrædelsen vedrørende fastsættelsen af priser i [Stålbjælkeudvalget] i 24 måneder), i lyset af hvilken dens konklusion skal fortolkes, at det skyldes en simpel skrivefejl, som er uden betydning for indholdet af den anfægtede retsakt, at denne dato er nævnt i stedet for datoen den 31. december 1988 (jf. Domstolens dom af 2.6.1994, sag C-30/93, AC-ATEL Electronics Vertriebs, Sml. I, s. 2305, præmis 21-24).«

109 Appellanten gør gældende, at Retten har tilsidesat fællesskabsretten med antagelsen om, at en sådan »skrivefejl« i den anfægtede beslutnings konklusion var uden betydning.

110 Appellanten kritiserer endvidere Retten for manglende logik, idet den i den appellerede doms præmis 226 med henblik på at efterprøve og bekræfte, at der faktisk er tale om en fejl, henviser til den tyske og den engelske version af den anfægtede beslutning, hvorimod Retten i dommens præmis 209 i sin stillingtagen til appellantens argument vedrørende de opdagede fejl i beslutningens italienske version blot udtaler, at dette spørgsmål »er [...] uden betydning, så meget mere som sagsøgeren ikke er adressat for den italienske version af [den anfægtede beslutning]«.

111 Kommissionen anser dette argument for ugrundet. Selv om det antages, at Retten ikke kunne henvise til de andre sprogversioner af den anfægtede beslutning, står det dog fast, at Rettens karakteristik af den konstaterede fejl er tilstrækkeligt begrundet ved henvisningen til beslutningens betragtninger, hvilket appellanten ikke bestrider.

Domstolens bemærkninger

112 Med dette led af anbringendet kritiserer appellanten nærmere bestemt Retten for at have gengivet den anfægtede beslutning forkert med antagelsen om, at bøden var blevet pålagt appellanten for overtrædelser begået efter den 31. december 1988, selv om det fremgår af artikel 4 i beslutningens spanske og franske version, at den nævnte bøde er pålagt for overtrædelser, som fandt sted »efter den 31. december 1989«.

113 Det er vedrørende dette punkt tilstrækkeligt at bemærke, at det fremgår af den anfægtede beslutnings betragtning 80-121, 223-243 og 311 samt mere specifikt af betragtning 313 og 314 og af beslutningens artikel 1, der nævnes af Retten i den appellerede doms præmis 226, at det blev lagt til grund, at overtrædelserne fandt sted i en periode på 24 måneder, nemlig mellem den 1. januar 1989 og den 31. december 1990.

114 Det er således med rette og uden at fordreje indholdet af den anfægtede beslutning, at Retten fastslog, at angivelsen af den 31. december 1989 i stedet for den 31. december 1988 i artikel 4 i beslutningens spanske og franske version var en skrivefejl.

115 Eftersom en sådan klar skrivefejl ikke berører gyldigheden af en retsakt, men i det højeste berettiger udstederen af denne akt til at foretage en berigtigelse af den, var det ligeledes med rette, at Retten i den appellerede doms præmis 226 fandt, at denne simple skrivefejl var uden betydning for indholdet af den anfægtede retsakt, dvs. den anfægtede beslutning.

116 Følgelig er det tredje led af det femte anbringende ugrundet.

117 Det følger af det anførte, at det femte anbringende er begrundet med hensyn til det første led og i øvrigt uden grundlag.

Det sjette anbringende

118 Med det sjette anbringende gøres det gældende, at fællesskabsretten er tilsidesat som følge af en urigtig fortolkning og anvendelse af ligebehandlingsprincippet og proportionalitetsprincippet, idet Retten ikke foretog en rigtig bedømmelse af de indtrufne devalueringer af den spanske peseta i forhold til ecu, hvilket førte til en forøgelse af den bøde, der blev pålagt appellanten, i forhold til de bøder, der blev pålagt virksomhederne fra medlemsstater, hvis valutaer ikke er blevet devalueret eller er blevet revalueret.

119 Dette anbringende vedrører den appellerede doms præmis 658-666, der lyder:

»658 Retten bemærker, at de pålagte bøder ifølge [den anfægtede beslutnings] artikel 4 skal betales i ecu.

659 Det bemærkes, at der intet er til hinder for, at Kommissionen angiver bødens beløb i ecu, som er en monetær enhed, der kan omregnes til national valuta. Dette gør det i øvrigt lettere for virksomhederne at

sammenligne de pålagte bøder. Den omstændighed, at ecuen kan omregnes til national valuta, adskiller endvidere denne monetære enhed fra den »regningsenhed«, der omtales i artikel 15, stk. 2, i [Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85 og 86 (EFT 1959-1962, s. 81)], og hvorom Domstolen udtrykkeligt har udtalt, at da den ikke var en betalingsvaluta, måtte bøden nødvendigvis fastsættes i national valuta (Domstolens dom af 9.3.1977, forenede sager 41/73, 43/73 og 44/73 — fortolkning, Société anonyme générale sucrière m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 445, præmis 15).

660 Den af sagsøgeren fremførte kritik, hvormed der rejses spørgsmål om lovligheden af Kommissionens metode — som består i, at virksomhedernes referenceomsætning omregnes til ecu efter den gennemsnitlige omregningskurs i samme år (1990) — kan ikke tiltrædes, således som Retten allerede har fastslået i dom af 14. maj 1998, Sarrió mod Kommissionen (sag T-334/94, Sml. II, s. 1439, præmis 394 ff.).

661 Indledningsvis bemærkes, at Kommissionen som udgangspunkt skal beregne de bøder, der skal pålægges virksomheder, som har medvirket i samme overtrædelse, efter en og samme metode (jf. [dommen i sagen Musique Diffusion française m.fl. mod Kommissionen], præmis 122).

662 En sammenligning mellem de oplyste omsætninger, som er udtrykt i virksomhedernes nationale valutaer, forudsætter, at Kommissionen omregner omsætningerne til en og samme monetære enhed. Da ecuens værdi fastsættes på grundlag af samtlige nationale valutaer i medlemsstaterne, har Kommissionen med rette omregnet de enkelte virksomheders omsætning til ecu.

663 Det er ligeledes med rette, at Kommissionen har baseret sig på omsætningen i referenceåret (1990), samt at den har omregnet omsætningen til ecu på grundlag af de gennemsnitlige valutakurser for dette år. Dels har Kommissionens hensyntagen til de enkelte virksomheders omsætning i referenceåret, dvs. det seneste hele år i den konstaterede overtrædelsesperiode, givet den mulighed for at bedømme såvel de enkelte virksomheders størrelse og økonomiske betydning som omfanget af overtrædelsen for hver enkelts vedkommende, hvilket er relevante omstændigheder ved vurderingen af grovheden af den overtrædelse, den enkelte virksomhed har begået (jf. [dommen i sagen Musique Diffusion française m.fl. mod Kommissionen], præmis 120 og 121). Dels har omregningen af omsætningen til ecu under hensyntagen til de gennemsnitlige valutakurser i referenceåret givet Kommissionen mulighed for at undgå, at eventuelle valutaudsving i tiden efter, at overtrædelsen er ophørt, påvirker bedømmelsen af virksomhedernes relative størrelse og økonomiske magt, såvel som omfanget af den overtrædelse, hver enkelt virksomhed har begået, og dermed af overtrædelsens grovhed. Bedømmelsen af overtrædelsens grovhed skal nemlig ske på grundlag af den økonomiske situation, som den var på det tidspunkt, da overtrædelsen blev begået.

664 Argumentet om, at omsætningen i referenceåret skulle have været omregnet til ecu på grundlag af valutakursen den dag, hvor beslutningen blev vedtaget, kan derfor ikke tiltrædes. En bødeberegning, der anvender den gennemsnitlige valutakurs i referenceåret, giver mulighed for at udelukke de tilfældige virkninger, som følger af ændringer i de nationale valutaers reelle værdi, der kan forekomme, og som faktisk er forekommet i den foreliggende sag, i tiden mellem referenceåret og det år, hvor beslutningen blev vedtaget. Selv om denne metode kan indebære, at det beløb, en bestemt virksomhed skal betale, udtrykt i national valuta, nominelt ligger højere eller lavere end det beløb, den skulle have betalt, såfremt valutakursen på datoen for beslutningens vedtagelse var blevet anvendt, er dette kun den logiske følge af ændringerne i de forskellige nationale valutaers reelle værdi.

665 Det bemærkes endvidere, at de virksomheder, der er beslutningens adressater, almindeligvis driver virksomhed i mere end én medlemsstat

gennem lokale repræsentationer. De arbejder således i en række nationale valutaer. En betydelig del af sagsøgerens egen omsætning stammer således fra eksportmarkeder (ifølge skrivelsen af 27.1.1995 fra selskabets generalforsamlingsvalgte revisorer havde sagsøgeren i 1990 en omsætning fra salg af stålbjælker på 6 067 974 000 ESP i Spanien og på 3 853 431 000 ESP i resten af EKSF; for sagsøgerens søsterselskab, Aristrain Olaberría, er disse tal henholdsvis 12 717 803 000 ESP og 5 109 707 000 ESP). Når en beslutning som den omtvistede pålægger sanktioner i anledning af overtrædelser af traktatens artikel 85, stk. 1, og når de virksomheder, der er beslutningens adressater, almindeligvis driver virksomhed i flere medlemsstater, udgør omsætningen i referenceåret, når den er omregnet til ecu på grundlag af en gennemsnitsvekselkurs for samme år, summen af omsætningen i hvert af de lande, hvor virksomheden har aktiviteter. Den tager således fuldt ud hensyn til de pågældende virksomheders reelle økonomiske situation i referenceåret.

666 Under hensyn til det anførte må sagsøgerens anbringende forkastes.«

120 Appellanten kritiserer, at bødebeløbet er blevet fastsat på grundlag af en omregning af den relevante omsætning efter den gennemsnitlige valutakurs i det anvendte referenceår, selv om bøden skulle være betalt i national valuta efter den kurs, der var gældende dagen før betalingen.

121 Ifølge appellanten tog Retten fejl med sin udtalelse om, at Kommissionen for at kunne sammenligne de forskellige meddelte omsætningstal måtte omregne dem til en enkelt monetær enhed. Det er kun ved hjælp af den på omsætningen anvendte procentsats, som bestemmes under hensyn til overtrædelsens varighed og til den enkelte virksomheds deltagelse i overtrædelsen, at det reelt kan fastslås, om en pålagt bøde er højere end en anden.

122 Appellanten har gjort gældende, at der ikke er noget sagligt grundlag for at anvende en sådan ordning, og at anvendelsen heraf klart forskelsbehandler de virksomheder, hvis nationale valuta er blevet devalueret i løbet af referenceårene, og appellanten finder herefter, at Retten har tilsidesat princippet om ret og rimelighed, idet den godkendte det valg, som Kommissionen havde foretaget blandt de forskellige muligheder og anvendelige beregningsmetoder.

123 Appellanten kritiserer endvidere Retten for ikke at have taget hensyn til, at bøden betales på et andet tidspunkt end det, hvor dens størrelse blev fastsat.

124 Kommissionen har anført, at dette anbringende er ugrundet, og at appellanten ikke foreslår nogen anden praktisk anvendelig metode.

125 Ifølge Kommissionen er det logisk at anvende omsætningen og vekselkursen for det år, hvorunder overtrædelsen blev begået, da denne metode er et reelt udtryk for overtrædelsens betydning på det tidspunkt, da den fandt sted, og gør det muligt meget nøjagtigt at tage hensyn til de fordele, der eventuelt blev opnået ved overtrædelsen.

126 Kommissionen bemærker, at der ikke er pligt til at betale bøden i national valuta, idet der også kan betales i ecu.

127 Den bemærker endvidere, at når der er en forskel mellem vekselkursen på det tidspunkt, hvor bødebeløbet blev fastsat, og betalingstidspunktet, skyldes dette den omstændighed, at appellanten valgte at betale bøden på et senere tidspunkt end da dens størrelse blev fastsat. Virksomheden kunne have hensat bødebeløbet på en bankkonto allerede i 1994.

Domstolens bemærkninger

128 Det bemærkes, at Retten med rette fandt, at det med henblik på at vurdere grovheden af den overtrædelse, som den enkelte virksomhed havde begået, var relevant at tage hensyn til den omsætning, som hver af virksomhederne havde opnået i referenceåret, dvs. det sidste hele år i den fastslåede overtrædelsesperiode. Når en virksomheds størrelse og økonomiske styrke på gerningstidspunktet skal bedømmes, må man nemlig nødvendigvis henholde sig til omsætningen på dette tidspunkt og ikke til omsætningen på det tidspunkt, da den beslutning, hvorved bøden blev pålagt, blev vedtaget (jf. i denne retning Domstolens dom i sagen Sarrió mod Kommissionen, præmis 86).

129 Appellanten har ikke påvist, hvorfor anvendelsen af dette referenceår skulle være i strid med ligebehandlingsprincippet eller proportionalitetsprincippet. Tværtimod giver anvendelsen af et fælles referenceår for alle de virksomheder, der har deltaget i den samme overtrædelse, den enkelte virksomhed sikkerhed for at blive behandlet på samme måde som de andre, idet sanktionerne fastsættes ensartet og uden at tage hensyn til ydre og usikre faktorer, der kunne have påvirket omsætningen mellem det sidste år for overtrædelsen og tidspunktet for vedtagelsen af beslutningen, hvorved bøderne blev pålagt. Den omstændighed, at referenceåret indgik i den periode, hvor overtrædelserne fandt sted, gjorde det i øvrigt muligt at bedømme omfanget af den begåede overtrædelse under hensyn til de reelle økonomiske forhold, således som de forelå i løbet af denne periode.

130 Vedrørende den omstændighed, at bøden blev fastsat i ecu på grundlag af en omsætning, der var omregnet efter den i 1990 gældende vekselkurs, skal det indledningsvis understreges, at omregningen af omsætningen i referenceåret efter vekselkursen på daværende tidspunkt gør det muligt at undgå en fejlagtig vurdering af den relative størrelse af de virksomheder, der har deltaget i overtrædelsen, hvilket man ville risikere ved at tage hensyn til ydre og usikre faktorer såsom de nationale valutaers udvikling i den efterfølgende periode (Domstolens dom i sagen Sarrió mod Kommissionen, præmis 86).

131 Det skal dernæst bemærkes, at EKSF-traktatens artikel 65, stk. 5, ikke forbyder, at en bøde fastsættes i ecu. Det er tværtimod berettiget at anvende en fælles valuta ved fastsættelsen af de bøder, der pålægges virksomheder, som har deltaget i samme overtrædelse, for at opnå, at de straffes ligeligt.

132 Endelig bemærkes, at valutaudsving er en risikofaktor, der både kan give fordele og ulemper, og som virksomhederne sædvanligvis bliver udsat for i forbindelse med deres handelsaktiviteter, og hvis eksistens som sådan ikke kan medføre, at en bøde, der lovligt er fastsat ud fra overtrædelsens grovhed og omsætningen i det sidste år i overtrædelsesperioden, bliver uforholdsmæssig (jf. Domstolens dom i sagen Sarrió mod Kommissionen, præmis 89).

133 Det følger af det anførte, at Retten i den appellerede doms præmis 659-666 med føje og uden at tilsidesætte ligebehandlingsprincippet eller proportionalitetsprincippet anerkendte rigtigheden af den af Kommissionen benyttede metode for bødeberegningen.

134 Det sjette anbringende er derfor ugrundet

Det syvende anbringende

135 Med det syvende anbringende gøres det gældende, at der foreligger en tilsidesættelse af fællesskabsretten som følge af, at Retten ikke pålagde Kommissionen at betale omkostningerne og renterne som følge af garantistillelsen eller den eventuelle betaling af bøden.

136 Anbringendet vedrører den appellerede doms præmis 710-712 og 717, hvis indhold er som følger:

»710 Det skal i den forbindelse understreges, at ifølge traktatens artikel 39 har indbringelse af sager for Retten ingen opsættende virkning. Følgelig kan Kommissionen ikke være forpligtet til at give samme behandling til en virksomhed, der — uanset om den eventuelt har anlagt sag — betaler bøden på dennes normale forfaldsdato, i givet fald under anvendelse af de muligheder for at betale i rater til en gunstig rentesats, der ligesom i nærværende sag kan være blevet tilbudt virksomheden af Kommissionen, og en virksomhed, som ønsker at udskyde den nævnte betaling indtil afsigelsen af en endelig dom. Bortset fra helt særlige omstændigheder må det i dette sidstnævnte tilfælde anses for berettiget at anvende morarenter efter den normale sats (jf. Domstolens dom af 25.10.1983, sag 107/82, AEG mod Kommissionen, Sml. s. 3151, præmis 141, og kendelse afsagt af Domstolens præsident den 6.5.1982, sag 107/82 R, AEG mod Kommissionen, Sml. s. 1549, og den 7.3.1986, sag 392/85 R, Finsider mod Kommissionen, Sml. s. 959).

711 Det skal endvidere bemærkes, at de berørte virksomheders mulighed for at betale deres bøde i form af fem årlige rater, hvoraf der indtil forfaldsdatoen betales FECOM-grundsatsen, sammenholdt med muligheden for at opnå en udsættelse af opkrævningsforanstaltningerne i tilfælde af sagsanlæg, udgør en fordel i sammenligning med den ordning, som Kommissionen sædvanligvis anvender, såfremt der indbringes en sag for Fællesskabets retsinstanser. Det fremgår således af Kommissionens almindelige praksis, at satsen for den rente, som den kræver i tilfælde af udsættelse af betalingen af bøden, svarer til den sats, som FECOM anvendte på sine operationer i ecu i måneden forud for vedtagelsen af den pågældende beslutning, forhøjet med halvandet point. Såfremt det vælges at betale i rater, hvorved forfaldsdatoen for de 4/5 af bøden udskydes, bevirker dette en tidsmæssig udsættelse med anvendelsen af denne sats.

712 Påstanden om annullation af [skrivelsen af 28. februar 1994, hvorved Kommissionen meddelte appellanten den anfægtede beslutning], må følgelig forkastes som ubegrundet, uden at det er nødvendigt at tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt den nævnte skrivelse udgør en selvstændig beslutning, som kan anfægtes ved et annullationssøgsmål.

[...]

717 Der kan følgelig ikke gives sagsøgeren medhold i påstanden om, at Kommissionen tilpligtes at betale de udgifter, der er afholdt under den administrative procedure.«

137 Appellanten kritiserer Retten for ikke at have imødekommet virksomhedens begæring om, at Kommissionen tilpligtes at betale omkostningerne og renterne som følge af garantistillelsen eller den eventuelle betaling af bøden. Denne begæring begrundede appellanten navnlig med de mangler, som den anfægtede beslutning efter virksomhedens opfattelse er behæftet med, og den fandt, at disse omkostninger og renter kunne kræves erstattet i henhold til artikel 91 i Rettens procesreglement.

138 Appellanten har henvist til den appellerede doms præmis 109-116, hvori Retten begrundede sin fulde prøvelsesret med hensyn til efterprøvelsen af de bøder, som Kommissionen pålægger i medfør af EKSF-traktatens artikel 65, og virksomheden finder på dette grundlag, at den anfægtede beslutning ikke var endelig, så længe Retten ikke havde bekræftet den, og at virksomheden derfor ikke skulle bære omkostningerne og renterne som følge af garantistillelsen, før Retten havde foretaget en fuldstændig retlig prøvelse af beslutningen.

139 Appellanten har følgelig påstået den appellerede doms præmis 717 annulleret af Domstolen, for så vidt som Kommissionen herved ikke tilpligtes at betale omkostningerne og renterne som følge af garantistillelsen eller den eventuelle betaling af bøden, og at fastslå, at renterne først begyndte at løbe fra det tidspunkt, hvor dommen kunne fuldbyrdes.

140 Ifølge Kommissionen er anbringendet ugrundet.

141 For det første kan Kommissionen ikke indse, hvordan det er muligt at tillægge Retten den opfattelse, at den anfægtede beslutning først skulle være blevet endelig, da Retten bekræftede den. Dette er en fejlagtig fortolkning af den appellerede dom.

142 Kommissionen har endvidere anført, at dens beslutninger, der indebærer en forpligtelse til at betale en pengeydelse, kan tvangsfuldbyrdes ifølge EKSF-traktatens artikel 92, og at indbringelse af søgsmål for Fællesskabets retsinstanser ifølge artikel 39 i den nævnte traktat ikke har opsættende virkning. Såfremt det antoges, at der kun påløber renter af bøder, når de er blevet bekræftet af Retten, ville følgen være, at den sidstnævnte bestemmelse blev uden indhold, og der ville være en tilskyndelse til at anlægge sag med det ene formål at udskyde betalingen af bøderne.

143 Endelig henviser Kommissionen til den appellerede doms præmis 111-118, hvori Retten tog stilling til appellantens anbringender vedrørende den påståede tilsidesættelse af artikel 6 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, der blev undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMK«), såvel som til spørgsmålet vedrørende den fulde prøvelsesret og dennes rækkevidde.

Domstolens bemærkninger

144 Det må fastslås, at anbringendet hviler på en urigtig forudsætning, nemlig at den omstændighed, at en kommissionsbeslutning kan anfægtes ved et søgsmål, hvorunder der er fuld prøvelsesret, gør beslutningen foreløbig, så længe den ikke er blevet bekræftet af Fællesskabets retsinstanser.

145 Det er i så henseende tilstrækkeligt at minde om for det første, at ifølge EKSF-traktatens artikel 92 kan de af Kommissionens beslutninger, der indebærer en forpligtelse til at betale en pengeydelse, tvangsfuldbyrdes, dvs. at de kan fuldbyrdes, uden at det er nødvendigt at afvente opfyldelsen af en betingelse eller at gennemføre formaliteter, og for det andet, at det følger af EKSF-traktatens artikel 39, at indbringelse af sager for Fællesskabets retsinstanser ikke har opsættende virkning.

146 I øvrigt fremgår det ikke af artikel 91 i Rettens procesreglement, at omkostninger, der følger af en særlig fremgangsmåde ved betalingen af en bøde, der påhviler en virksomhed i henhold til EKSF-traktatens artikel 65, og som denne virksomhed har valgt som fremgangsmåde, skulle kunne betragtes som hørende til de udgifter, der kan kræves erstattet med hjemmel i den førstnævnte bestemmelse.

147 Det syvende anbringende er følgelig ugrundet

Det ottende anbringende

148 Ifølge det ottende anbringende foreligger der en tilsidesættelse af artikel 33 i Rettens procesreglement og af de processuelle garantier, i det omfang kun tre af de

fem dommere, som udgjorde afdelingen på tidspunktet for retsmødet, havde deltaget i den afsluttende fase af rådslagningen om den appellerede dom og havde underskrevet dommen.

149 Artikel 32, stk. 1 og 3, i Rettens procesreglement har følgende indhold:

»1. Er der på grund af forfald et lige antal dommere til stede, deltager den dommer, der i henhold til artikel 6 har den laveste anciennitet, ikke i rådslagningen og afstemningen, medmindre han er den refererende dommer. Er dette tilfældet, deltager den dommer, der er placeret umiddelbart over ham i rangfølgen, ikke i rådslagningen og afstemningen.

[...]

[...]

3. Er det antal på tre dommere, der skal deltage, for at en afdeling er beslutningsdygtig, ikke til rådighed, underretter afdelingsformanden præsidenten herom, og denne udpeger en anden dommer, for at afdelingen kan blive beslutningsdygtig.«

150 Procesreglementets artikel 33, stk. 1-5, bestemmer:

»1. Rettens rådslagninger og afstemninger er ikke offentlige.

2. I rådslagningen og afstemningen deltager kun de dommere, der har været til stede under den mundtlige forhandling.

3. Enhver dommer, der deltager i rådslagningen og afstemningen, udtaler sin mening og begrunder den.

[...]

5. Det resultat, der efter den afsluttende drøftelse vedtages af et flertal af dommere, er udtryk for Rettens afgørelse. Stemmerne afgives i omvendt rækkefølge af den i artikel 6 fastsatte rangfølge.«

151 Om dette punkt indeholder den appellerede doms præmis 77 følgende:

»Den mundtlige forhandling blev afsluttet efter retsmødet den 27. marts 1998. To medlemmer af afdelingen kunne ikke deltage i rådslagningen efter udløbet af deres embedsperiode den 17. september 1998, og Rettens rådslagninger blev fortsat med de tre dommere, som har underskrevet nærværende dom, i overensstemmelse med procesreglementets artikel 32.«

152 Ifølge appellanten foreligger der i forbindelse med den appellerede dom en tilsidesættelse af artikel 33 i Rettens procesreglement, fordi afdelingsformanden, A. Kalogeropoulos, og dommer C.P. Briët, der begge deltog i den mundtlige forhandling og i den første fase af rådslagningen, hverken deltog i dennes afsluttende fase eller underskrev dommen.

153 Appellanten har anført, at udløbet af en dommers embedsperiode ikke udgør et af de tilfælde af fravær eller forfald, der omhandles i procesreglementets artikel 32, stk. 1. Appellanten har i øvrigt gjort gældende, at under disse omstændigheder er den appellerede dom ikke alene i strid med bestemmelserne i procesreglementets artikel 33, man den tager endvidere ikke hensyn til de grundlæggende processuelle garantier, der beskyttes efter fællesskabsretten og i EMK, idet rådslagningen udgør en væsentlig aktivitet i kollegiale retter.

154 Kommissionen har anført, at artikel 32 i Rettens procesreglement bestemmer, at quorum i afdelingerne udgøres af tre dommere, hvilket var tilfældet i nærværende sag. Den finder i øvrigt, at appellanten fejlfortolker procesreglementets artikel 33, der ikke er tilsidesat, når ikke alle de dommere, der har deltaget i den mundtlige forhandling, kan deltage i rådslagningen, men derimod såfremt der i rådslagningen deltager dommere, der ikke har deltaget i den mundtlige forhandling.

Domstolens bemærkninger

155 Ifølge artikel 18, stk. 2, i EKSF-statutten for Domstolen, der i medfør af statuttens artikel 44 finder anvendelse på Retten, kan Rettens afgørelser kun gyldigt træffes af et ulige antal dommere, og afgørelser truffet af afdelinger, der beklædes af tre eller fem dommere, er kun gyldige, hvis de træffes af tre dommere. Artikel 32 i Rettens procesreglement fastlægger de nærmere regler for gennemførelsen af disse bestemmelser.

156 Med henblik på anvendelsen af disse regler er det ikke afgørende, om et forfald er endeligt eller midlertidigt. Det bemærkes i modsætning til appellantens opfattelse, at såfremt et tilfælde af fravær eller midlertidigt forfald gør det berettiget at ændre

sammensætningen af en afdeling, således at denne fortsat har et ulige antal medlemmer, må det samme så meget mere gælde i tilfælde af et endeligt forfald, der f.eks. skyldes, at et medlems embedsperiode er udløbet.

157 Det må i den forbindelse understreges, at ifølge artikel 33, stk. 5, i Rettens procesreglement er det relevante tidspunkt med henblik på at kontrollere, om procesreglementets bestemmelser om rådslagning er blevet overholdt, det tidspunkt, hvor der efter en afsluttende drøftelse vedtages det resultat, der er udtryk for Rettens afgørelse.

158 I den foreliggende sag traf Rettens Anden Udvidede Afdeling således gyldigt afgørelse i en sammensætning, der var indskrænket til tre medlemmer som følge af, at embedsperioden for to af de fem medlemmer, som afdelingen oprindelig var sammensat af, udløb efter den mundtlige forhandling og den første fase af rådslagningen.

159 Hvad angår den påståede overtrædelse af EMK bemærkes, at appellanten blot hævder, at en sådan overtrædelse foreligger, men på ingen måde gør forsøg på at påvise, hvorledes Rettens overholdelse af bestemmelserne i dens procesreglement skulle kunne være i strid med en bestemmelse i denne konvention.

160 Følgelig skal det ottende anbringende forkastes som ugrundet.

Det niende anbringende

161 Ifølge det niende anbringende foreligger der en tilsidesættelse af EMK's artikel 6, fordi appellanten blev nægtet en retfærdig rettergang inden for en rimelig frist.

162 Appellanten har anført, at Kommissionens tøven med at give virksomheden adgang til de dokumenter, der var nødvendige for virksomhedens forsvar, samt de langtrukne retsforhandlinger, der varede mere end fem år, i urimelig grad forsinkede sagens afgørelse, således at der er påført virksomheden et alvorligt tab. Den har nærmere bestemt gjort gældende, at Kommissionen er ansvarlig for, at sagens behandling blev forsinket mere end tre år, fordi institutionen ikke øjeblikkeligt anvendte artikel 23 i EKSF-statutten for Domstolen og fremlagde de fornødne dokumenter.

163 Ifølge Kommissionen er omstændighederne i nærværende sag klart forskellige fra de omstændigheder, Domstolen undersøgte i dom af 17. december 1998 i sagen Baustahlgewebe mod Kommissionen (sag C-185/95 P, Sml. I, s. 8417). I den foreliggende sag var Retten i medfør af forpligtelsen i artikel 23 i EKSF-statutten for Domstolen, hvorefter Retten skal tilsendes alle akter vedrørende sagen, forpligtet til at undersøge dem og tage stilling til, hvilke der kunne fremsendes til appellanten.

164 Kommissionen har endvidere understreget, at det var på appellantens initiativ, at Retten foretog en så udtømmende undersøgelse af dokumentbeviserne.

Domstolens bemærkninger

165 Det bemærkes, at det almindelige fællesskabsretlige princip, hvorefter enhver har ret til en retfærdig rettergang, og navnlig ret til rettergang inden en rimelig frist, finder anvendelse under en retssag til prøvelse af en kommissionsbeslutning, hvorved der pålægges en virksomhed bøder for overtrædelse af konkurrenceretten (dommen i sagen Baustahlgewebe mod Kommissionen, præmis 21, og dommen i sagen Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen, præmis 179).

166 Fristens rimelige karakter vurderes på grundlag af omstændighederne i den enkelte sag, herunder navnlig sagens betydning for den pågældende, dens kompleksitet samt sagsøgerens og de kompetente myndigheders adfærd (dommen i sagen Baustahlgewebe mod Kommissionen, præmis 29, og i sagen Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen, præmis 187).

167 Domstolen har præciseret, at listen over disse kriterier imidlertid ikke er udtømmende, og at vurderingen af fristens rimelige karakter ikke kræver en systematisk undersøgelse af sagens omstændigheder med henblik på hver enkelt af kriterierne, når varigheden af proceduren fremstår som begrundet med hensyn til et enkelt kriterium. Formålet med disse kriterier er at fastslå, om sagsbehandlingstiden for en sag er berettiget eller ej. Sagens komplekse karakter eller den omstændighed, at sagsøgeren udviser forhalende adfærd, kan anvendes til at begrunde en frist, der ved første øjekast synes for lang. Omvendt vil en frist kunne anses for at overskride grænserne for en rimelig frist også med henblik på et enkelt kriterium, navnlig når dens varighed skyldes de kompetente myndigheders adfærd. Varigheden af en processuel fase vil i givet fald umiddelbart kunne kvalificeres som rimelig, når den fremstår som værende forenelig med gennemsnitsfristen for behandlingen af en sag af en type som den omhandlede (dommen i sagen Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen, præmis 188).

168 Det bemærkes, at i den foreliggende sag begyndte sagens behandling for Retten med, at appellanten den 18. april 1994 indleverede stævningen med påstand om annullation af den anfægtede beslutning, og at den blev afsluttet den 11. marts 1999, da den appellerede dom blev afsagt. Den varede således næsten fem år.

169 Dette synes længe ved første øjekast. Der skal dog mindes om, at 11 virksomheder anlagde sag med påstand om annullation af den nævnte beslutning på fire processprog.

170 Som det er nævnt i den appellerede doms præmis 57-63, måtte Retten tage stilling til forskellige tvistepunkter vedrørende aktindsigt i dokumenterne fra den administrative procedure. Efter at Kommissionen den 24. november 1994 havde indgivet et sagsmateriale på 11 000 aktstykker vedrørende den anfægtede beslutning og samtidig gjorde gældende, at de aktstykker, der indeholdt forretningshemmeligheder, såvel som institutionens egne interne dokumenter, ikke måtte gøres tilgængelige for de berørte virksomheder, måtte Retten høre parterne herom, gennemgå samtlige dokumenter og afgøre, hvilke dokumenter den enkelte sagsøger kunne få aktindsigt i.

171 Ved kendelse af 19. juni 1996, NMH Stahlwerke m.fl. mod Kommissionen (sagerne T-134/94, T-136/94 — T-138/94, T-141/94, T-145/94, T-147/94, T-148/94, T-151/94, T-156/94 og T-157/94, Sml. II, s. 537), tog Retten stilling

til sagsøgernes ret til aktindsigt i aktstykkerne i Kommissionens sagsmateriale, som dels stammede fra sagsøgerne selv, dels fra udenforstående parter i forhold til sagerne, og som Kommissionen havde klassificeret som fortrolige af hensyn til disse parter.

172 Ved kendelse af 10. december 1997, NMH Stahlwerke m.fl. mod Kommissionen (sagerne T-134/94, T-136/94 — T-138/94, T-141/94, T-145/94, T-147/94, T-148/94, T-151/94, T-156/94 og T-157/94, Sml. II, s. 2293), tog Retten stilling til sagsøgernes anmodninger om adgang til de dokumenter, som Kommissionen betegnede som »interne«.

173 I modsætning til hvad appellanten gør gældende, kan Kommissionen ikke pålægges ansvaret for en forsinkelse af sagsbehandling med mere end tre år på grund af manglende overholdelse af artikel 23 i EKSF-statutten for Domstolen. Efter at Kommissionen havde modtaget en anmodning herom ved skrivelse fra Rettens Justitskontor af 25. oktober 1994, indgav den således sit sagsmateriale til Justitskontoret allerede den 24. november 1994. Den kan heller ikke anses for ansvarlig for de retlige problemer — som for flertallets vedkommende var nye — der var knyttet til aktindsigten i visse dokumenter, og som Retten måtte løse ved kendelser efter en undersøgelse af de dokumenter, med hensyn til hvilke der var gjort indsigelse.

174 De forskellige sager, der var anlagt af andre virksomheder, som var berørt af den anfægtede beslutning, blev forenet med henblik på bevisoptagelsen og den mundtlige forhandling. Som det blev anført i den appellerede doms præmis 64-74, blev der som led i forberedelsen af denne forhandling truffet en række bestemmelser af Retten om bevisoptagelse. I den forbindelse stillede Retten forskellige skriftlige spørgsmål til parterne og anordnede fremlæggelse af dokumenter og høring af vidner.

175 Den mundtlige forhandling blev afsluttet efter retsmødet den 27. marts 1998.

176 Den appellerede dom blev afsagt den 11. marts 1999, dvs. på samme dag som de ti andre domme vedrørende sagerne, der var anlagt til prøvelse af den anfægtede beslutning.

177 Det fremgår af de ovenfor anførte konstateringer, at varigheden af den sagsbehandling, der blev afsluttet med den appellerede dom, navnlig kan forklares med antallet af virksomheder, der havde deltaget i det påtalte kartel og havde anlagt sag til prøvelse af den anfægtede beslutning, hvilket havde nødvendiggjort en parallel behandling af disse forskellige søgsmål, med de retsspørgsmål, der var knyttet til adgangen til Kommissionens omfattende sagsmateriale, med den grundige undersøgelse af sagsmaterialet, som Retten foretog, og med de sproglige krav, der stilles i Rettens regler for sagsbehandlingen.

178 Det følger heraf, at varigheden af sagens behandling ved Retten er rimelig i betragtning af sagens særligt komplicerede karakter.

179 Det niende anbringende er derfor ugrundet.

180 Det fremgår af det anførte i det hele, at kun det første led af det femte anbringende er begrundet. Den appellerede dom skal følgelig ophæves, for så vidt som Retten erklærede annullationssøgsmålet til prøvelse af den anfægtede beslutning for ugrundet for så vidt angår bøden, som appellanten var blevet pålagt at betale, og hvorved der også var taget hensyn til Aristrain Olaberrías adfærd. Appellen skal i øvrigt forkastes.

Sagens realitet

181 Ifølge artikel 54 i EKSF-statutten for Domstolen kan Domstolen, såfremt den giver appellanten medhold og ophæver den af Retten trufne afgørelse, i denne forbindelse selv træffe endelig afgørelse, hvis sagen er moden til påkendelse. Dette er tilfældet i nærværende sag.

182 Det må i den forbindelse fastslås, at den i nærværende doms præmis 91-102 fremførte argumentation, der begrunder den delvise ophævelse af den anfægtede dom, ikke kan føre til en fuldstændig annullation af den anfægtede beslutning. Den nævnte argumentation begrunder således kun, at beslutningen annulleres, for så vidt som den pålægger appellanten en del af bøden, hvorved der tillige er taget hensyn til Aristrain Olaberrías adfærd.

183 Fastsættelsen af størrelsen af denne del af bøden, der med urette er pålagt appellanten, forudsætter imidlertid nødvendigvis bl.a. en undersøgelse af de to selskabers regnskabsdokumenter, og især en undersøgelse af den omsætning, som de på daværende tidspunkt hver især havde opnået inden for stålbjælkesektoren.

184 Sagen kan herefter ikke anses for at være moden til påkendelse. Følgelig bør sagen hjemvises til Retten med henblik på, at denne fastsætter størrelsen af den del af bøden, som det kan pålægges appellanten at hæfte for, og annullerer den anfægtede beslutning for så vidt angår resten af bøden, og afgørelsen om sagens omkostninger skal udsættes.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

1) Dommen afsagt af Retten i Første Instans den 11. marts 1999 i sagen Aristrain mod Kommissionen (sag T-156/94) ophæves, for så vidt som Retten fastslog, at annullationssøgsmålet til prøvelse af Kommissionens beslutning 94/215/EKSF af 16. februar 1994 om en procedure i henhold til EKSF-traktatens artikel 65 vedrørende aftaler og forskellige former for samordnet praksis mellem europæiske producenter af stålbjælker var ugrundet for så vidt angår den bøde, som Siderúrgica Aristrain Madrid SL var blevet tilpligtet at betale, og hvorved der også var taget hensyn til Aristrain Olaberría SL's adfærd.

2) I øvrigt forkastes appellen.

3) Sagen hjemvises til Retten i Første Instans.

4) **Afgørelsen om sagens omkostninger udsættes.**

Wathelet Edward La Pergola

Jann von Bahr

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 2. oktober 2003.

R. Grass M. Wathelet

Justitssekretær Formand for Femte Afdeling